

Tábori László

M. S. mester hazatalál

Drámai játék Márai Sándorról egy felvonásban – közjátékkal

Dramaturg: Kelecsényi László

SZEREPLŐK:

MS, azaz Márai Sándor

BETTI, takarítónő, negyvenes, akcentussal beszél

POSTÁS, litván menekült, kicsit tud magyarul

EMESE, húszas évei elején járó, magyar születésű egyetemista

LONDINER 1. ÉS 2.

HANGOK a telefonban

A színpad sötét.

A nézők Márai Sándor hangját hallják, amint szellemi végrendeletét mondja – magnó-bejátszás. Amikor kivilágosodik a színpad, egy szerény polgári otthont látunk. Egy ideig hallgatjuk a bejátszást, majd jobbról lassú léptekkel, botjára támaszkodva belép Márai Sándor. Egy ideig hallgatja a saját hangját, majd elzárja a magnót.

MS: Mindig ugyanaz. Hogy mennyire unom én ezt. A takarítónő hagyhatta bekapcsolva. Mindenre kíváncsi. Hiába, régi bútordarab. (*Hangosan.*) Betti! ... Betti! ... Elizabetta! ... Merre van? Bújjon már elő! ... Mióta Lola meghalt, kulcsa van a lakáshoz. Vigyáznak rám, nehogy bajom essék.

Telefoncsengés.

MS (*felveszi*): Halló! Márai Sándor vagyok. ... Megint Ön? Köszönöm a figyelmet. ... Már többször elmondtam, hogy nem megyek Los Angelesbe. Máshová sem. Megvagyok itt. ... Gondoskodnak rólam...

Közben belép Betti, hallgat.

TÁBORI LÁSZLÓ (1947) író, szerkesztő, Kelet-kutató. Legutóbbi könyve: *Túléljük a gépkorszakot!* (Melkizedek Könyvek, 2020).

MS: Köszönöm. Nincs szükségem semmire. ... Tudom, hogy Pesten milyen változások vannak. Egyik kommunista megye, a másik jön. A zsákmány a fontos, nem az eszme. ... És kérem, ne hívjon többet. Fölösleges. *(Leteszi.)*

BETTI *(tört magyarsággal)*: Jó reggelt, Sandor bácsi. Megint nem vette be este a tablettákat. Ott maradtak a fürdőszobapolcon.

MS: Semmit se használnak. Megvagyok nélkülük. Nem lesz rá szükségem.

BETTI: Azokra mindig szüksége lesz, amíg él. Azért írta fel az orvosa.

MS *(unottan)*: Az orvosom, igen.

BETTI: Reggelizett már? *(A hűtőszekrényhez megy. Kinyitja.)* Már megint üres. Hozok valamit a kínaitól. Mit enne szívesen? Ennie csak kell.

MS: Először is, már ettem. Azért üres a hűtő. Másodszor nem kértem magát semmire, csak takarításra. Mellesleg, ma nem is kellett volna jönnie. Ne anyáskodjon fölöttem. Mit akar tőlem?

BETTI: Sandor bácsi, rossz nézni, hogy milyen sovány. Mióta ide járok, mióta a felesége meghalt, legalább öt kilót fogyott

MS: Mit törődik az én súlyommal?

BETTI: Maga ápolásra szorul. Miért nem költözik be egy otthonba? Olyan hely is van, ahol magyarok élnek.

MS: Még csak az kellene!

BETTI: Ha az én apám lenne, régen ott lakna nálunk.

MS: Mit képzelsz? Mondtam, hogy ne anyáskodjon fölöttem. *(Elhallgat, majd komorabban folytatja.)* Már nem sokáig kell vesződnie velem.

BETTI: Ugyan! A nagyapám is ezt hajtogatta, aztán majdnem száz évig élt.

MS: Arra kérem, most menjen el. Fontos dolgom lesz.

BETTI: Megint írni fog? Az jó. Egyik rokonomnak megvan valamelyik könyve. Én nem olvasok magyarul, de mesélték, hogy miről szól. Arról a talján nőcsábászról.

MS *(sürgetve)*: Menjen, menjen.

BETTI: Jó, jó megyek már. *(Félrerakja a takarító eszközöket, elindul kifelé, visszaszól.)* Összeszedem a holmimat. Ha valami kellene, csak üzenjen. Tudja, hogyan talál meg. Viszlát, Maráj úr. *(Kimegy.)*

MS *(kiáltva)*: Má-ra-i! *(Lassan beleül a nagy füles fotelbe. Felvesz a dohányzóasztalról egy újságot, belenéz, majd a földre dobja. Rázza a fejét. Bekapcsolja a rádiót, amelyből egy Beethoven-vonósnégyes részlete szólal meg. Hátradől. Lehunyja a szemét. Hallgatja a zenét. Láthatóan élvezi, aztán elbóbiskol. Véget ér a tétel, megszólal egy bejátszás. Egy úr Velencéből című színdarabból hangzik el részlet [Márai a Szabad Európa Rádióból]).*

Csöngetnek. A bejátszás elhalkul, majd abbamarad.

MS *(Nehézkes léptekkel az ajtó felé megy.)*: Megyek. Megyek.

Újabb türelmetlen csöngetés.

MS: Türelem. *(Kinyitja az ajtót.)* Maga az, Mr. Postman? Kerüljön beljebb. Mi jót hozott?

A postás mögött nyitva marad az ajtó.

POSTÁS: Jó napot, Mr. Marai. Ajánlott levelet hoztam, alá kell írnia. Meg újságokat.

MS *(az íróasztalhoz megy, a szemüvegét keresi, aláír)*: Már megint mit akarnak?

Közben a nyitott bejárati ajtón beoson egy nőalak, és eltűnik a fürdőszoba irányában. Nem veszik észre.

MS *(nézi a borítékot)*: Budapestről...

POSTÁS: Ön ugye magyar, Mr. Marai?

MS: Hogyan találta ki?

POSTÁS: Jó ideje hordok ide leveleket. Gyerekkoromban bélyeget gyűjtöttem, felismerem a magyar bélyegeket.

MS: Maga ugye nem született amerikai?

POSTÁS: Litván vagyok. A szüleim az önök forradalma után menekültek el hazulról.

MS: Csakugyan? Akkor a nevemet is pontosabban ejthetné ki. A hangsúly az első magánhangzón van Má-rai.

POSTÁS: Értem, Máárai.

MS: Kedves fiatal barátom, mi sorstársak vagyunk. Én csak tudhatom, hogy magukat, a baltiakat is cserbenhagyta a Nyugat. Pedig még negyvenöt után is harcoltak, a partizánok nem tették le a fegyvert. A szovjet csapatok ellen.

POSTÁS: Hát ezt is tudja? Igen, erdei testvérek voltak, így hívták a partizánokat, apámat is. Ezrek pusztultak el közülük. Persze én már itt születtem, a szüleimtől tudom ezeket.

MS: Rengeteg bűnt követtek el a kis nemzetekkel szemben. Közös ellenségünk volt. Európa nekünk a mostohánk.

POSTÁS: Egyszer talán mégis kimennek az oroszok. Szabad lesz a Baltikum.

MS: Talán maguknak könnyebb dolguk lesz, mint nekünk, magyaroknak. Ott talán nincs annyi csirkefogó. Ott végeztek az árulókkal, erősek a hagyományok, tisztelik a vallást. A mi értelmiségünk megvásárolható. Dagonyáznak a langyos pocsolójában.

POSTÁS: Ötvenhat után nálunk is abbamaradt az ellenállás.

MS: Európa csak egy illúzió. Csak a lelkekben létezik.

POSTÁS: A Nyugat talán most segít nekünk.

MS: Mindig ezt képzeljük. És mindig csalódunk. Amerika is egy nagy illúzió. Csak a saját érdekeivel törődik...

POSTÁS: Köszönöm, hogy így beszélget velem, Márai úr. Folytassuk majd. Sok a dolgom még. Megyek. *(Kimegy.)*

MS: Isten áldja, kedves fiatalember. (*Magának.*) Nem tartom valószínűnek, hogy találkozunk még. (*Nézi a postáját.*)

MS: Ezt a szerződést nem írom alá. Megmondtam, hogy milyen feltételekkel adhatják ki bármilyen könyvemet. ... Még hogy menjek haza! Nem tudok repülőre ülni. ... Különben is az oroszok még mindig ott vannak. (*Újabb borítékot tép föl.*)

MS (*keserűen felnevet*): A tulajdonos a jövő hónaptól felemeli a bérleti díjat. Hát ez engem hidegen hagy. Hol leszek már akkor. (*Telefonnoteszt vesz elő, tárcsáz.*) Halló, itt Márai Sándor ... What, I am sorry, this is a wrong number. (*Újra tárcsáz.*) Végre, te vagy. Köszönöm, persze. ... Figyelj rám, Ilus! El akarok köszönni tőletek. ... Dehogyan utazom. Ámbár ez is egy utazás, csak nem tudom, mi a cél. ... Hallgass ide! Amint leteszem a kagylót, főbe lövöm magam. Ne, ne szörnyülködj, kérlek. ... Hidd el nekem, menni fog. Megtanultam. Tanfolyamra is jártam. Képzeld, fegyverkezelési bizonyítványom is van. ... Neked, Ilus, csak egyetlen feladatod van, értesíteni, akiket kell.

Kivágódik a fürdő ajtaja, beront a rejtőzködő lány.

EMESE: Márai úr! Sándor bácsi! Az Isten szerelmére... Miket beszél?!

MS (*meglepődik, letakarja a kagylót*): Ki az ördög maga? Hogy került ide? (*A telefonba.*) Ilus, le kell tennem. Váratlan látogatóm jött.

EMESE: Bocsásson meg, Mester! A postás mögött surrantam be.

MS: Mit akar tőlem? Egyáltalán, ki maga?

EMESE: Emese vagyok. ... Tudtam, hogy itt lakik.

MS: És ez feljogosítja, hogy betörjön hozzám?

EMESE: Sokat tudok magáról. Mindig érdekelt az irodalom. Egyetemre járok Budapesten.

MS: Maga magyar? Persze, hogy az. Honnét tudna ilyen jól magyarul?

EMESE: Irodalom szakos vagyok.

MS: Akkor is! Micsoda barbár tempó ez. Ilyen nevelést kapott?

EMESE (*szabadkozik*): Bocsásson meg, kérem.

MÁRAI: Egyenesen otthonról jött? Ez a nevelés a diktatúrában?

EMESE: Leginkább anyám nevelt. Imádom a színházat, sok darabot olvastam.

MS: Akkor talán az én darabjaimat is ismeri? Valamikor nagy sikerrel játszották őket. A *Varázs* az egyik. Egy nagy magyar színésznő játszott benne. Tolnay Klári. Hallott róla?

EMESE: Igen, hallottam. De az régen volt.

MS: Régen. Ezt is tudja?

EMESE: A felszabadulás előtt.

MS: Mondjunk inkább ostromot. Lolával kimenekültünk Leányfalura, ott vészel-tük át az egészet. Amikor aztán bementünk a Mikó utcába, egy bombatöl-csért találtunk a lakásunk helyén, a könyveim megszenesedett, ázott halom-ban. Kivettem egy Aranyt, Petófit, meg akiket épnek találtam. A cilinderemet

viszont érintetlenül fújdogálta a tavaszi szél. (*Keserű nevetéssel.*) Elhozta *A polgári kutya nevelése* című kötetet is. Volt, akinek ez felszabadulás, nekünk csak megszállás.

EMESE: Erről nem sokat tudok. Jóval később születtem.

MS: A szülei nem meséltek magának? Vagy csak hallgattak, mint legtöbben. Alattvalók. Félték a múlttól, ha egyáltalán ismerték.

EMESE: Egyik naplójában olvastam erről, Sándor bácsi. Apu hozta Londonból, mint tiltott irodalmat. Nem bírtam letenni. Aztán egy pesti antikváriumban megvettem a *Szindbád hazamegy* című regényét.

MS: Istenem, Krúdy... Zene, zene, mintha a távolban valaki gordonkán játszana.

EMESE: Tényleg olyan. Nekünk Krúdyt se nagyon tanították, Kerestem a könyveit, *A vörös postakocsi* került a kezembe, először azt hittem, valamilyen politikai téma.

MS: És Szindbád, mindenekelőtt a drága Szindbád, az ő maga.

EMESE: Aztán a Casanovát is elolvastam...

MS: Legyünk pontosak, annak *Vendégjáték Bolzanóban* a címe.

EMESE: Igen. A térképen is megkerestem, hol az a hely.

MS: Most már látom, hogy szereti az irodalmat, hellyel-közzel ismeri is. De még mindig nem tudom, mit akar tőlem?

EMESE: Nemrég elhatároztam, hogy megkeresem magát. Megtudtam a címét. De fiatalabbnak képzeltem.

MS: Ide figyeljen! Mondok magának valami fontosat. Ajándékba adom. Sose akarjon azzal találkozni, akinek szereti az írásait. Jobb az író nem ismerni. Nézzen rám! Tudja, hány éves vagyok? Egy vaksi aggastyánt lát a sír szélén, kedves Emese.

EMESE: Nem, ez nem így van, nem egészen így van. Milyen hülye voltam, többet kellett volna foglalkozni magával, többet olvasni. De itt belerángattak egy Drakuláról szóló produkcióba. Hagytam magam elcsábítani. Ő is magyar volt.

MS: Az. Lugosi Béla. Még nekem is emlegették a zöldségesnél, ahol vásároltam. Lolával megnéztük egy-két filmjét. Hát, nem lettem boldogabb tőle.

EMESE: Mégis világhírű.

MS: Jegyezze meg kislány, hogy a siker mindig félreértés. Engem itt senki sem ismer.

EMESE: De otthon igen.

MS: Mit tud erről?

EMESE: Nem sokat. Apám a követségen dolgozik. Kijöttem hozzá látogatóba.

MS: Mint micsoda? Mármint az apja?

EMESE: Kulturális attasé Washingtonban.

MS: Úgy! Lugosi forradalmárnak hitte magát, ezért menekült el Magyarországról. Én nem voltam forradalmár, mégis eljöttem '47 végén. Túl fiatal voltam, hogy értsem az összefüggéseket. ... És hajtott az utazási vágy. Á, minek is beszélek erről?! Kérem, most már menjen... elfáradtam.

EMESE: Azért válaszoljon néhány kérdésemre. Nagy utat tettem meg.

MS: Essünk túl rajta. Nem kér egy teát?

EMESE: Köszönöm, inkább kávét.

MS: Sajnálom, az nincs a házban.

EMESE: Nem baj. *(Elkezd mondani egy verset, végül MS is bekapcsolódik.)* Ülök a padon, nézem az eget / A Centrál park nem a Margitsziget / Milyen szép az élet / Kapok, amit kérek / Milyen furcsa íze van itt a kenyérnek / Micsoda házak, és micsoda utak / Vajon hogy hívják most a Károly körutat / *(Innen már ketten mondják.)* / Micsoda nap, az iramot bírják / Vajon ki ápolja szegény mama sírját / Izzik a levegő, a nap ragyog / Szent Isten, hol vagyok?

Rövid, szinte áhítatos csend.

MS: Kívülről tudja? Hol olvasta? Ajándék ez nekem, ajándék.

EMESE: Kutattam, a Kongresszusi könyvtárban olvastam, nagyon tetszett, és kimásoltam magamnak.

MS: És megtanulta. Ki maga?

EMESE: Csak egy lány, egy diáklány.

MS *(megrendüléssel)*: Nekem fiam volt, két fiam. ... Meghaltak. ... A feleségem is.

EMESE: Egyedül él itt. Miért nem jön haza? Már más világ van. otthon. Sokan várják.

MS: Az oroszok még mindig ott vannak. Szabad választás sem volt.

EMESE: Pedig kiadnák a műveit.

MS: Tudom. Folyton zaklatnak.

EMESE: Ön már nem disszidens, hanem híresség, idegenbe szakadt hazánkfia.

MS: Jaj, csak ezt ne mondta volna! ... Ezt is tudom, kapok ilyen leveleket. Szívből gyűlölöm ezt az idegenbe szakadt kifejezést. Nagy hazugság, tudja.

EMESE: Az Akadémia is kitüntetné.

MS: Ezt honnét veszi?

EMESE: Az apám itt a kulturális attasé. Sokat tud mindenkiről.

MS: És tudja, hogy maga most itt van?

EMESE: Nem tudja. Titokban jöttem.

MS: Magát jól el kellene fenekelni. Ha fiatalabb volnék, most meg is tenném.

EMESE *(zavartan)*: Ne mondjon ilyet!

MS: Annyit áruljon el, miket beszélnek rólam otthon?

EMESE: Az igazat megvallva, szinte semmit. Nincs a tananyagban. Egyszer két idősebb tanárom beszélgetett magáról a kari büfében. Én meg csak bámultam az Erzsébet hidat. Polgári csökevénynek mondta az egyik, aztán elhallgatott és kacsintott.

MS: Szép. Mászt nem mondtak?

EMESE: Aztán még arról is szó volt, hogy maga annak idején a kommünről is írt méltató cikket, utána meg Horthy Miklósról. Meg a kassai bevonulásról. Úgy beszéltek, mintha félnének magától.

MS: Tőlem? Kik?

EMESE: Hát mindenki, az egész rendszer. Mintha félnének, hogy valamilyen galibát okozhat.

MS: Galiba? Ilyen szavakat is tud?

EMESE: Most már mennem kell. Látom, hogy kifáradt. Majd eljövök még, ha megengedi.

MS: Maradjon, már nem vagyok fáradt.

EMESE: De vár a vőlegényem. Nem tudja, hol vagyok.

MS: Vőlegénye is van? Amerikai?

EMESE: Igen.

MS: Mivel foglalkozik?

EMESE: A számítógép-bizniszben van.

MS: Na, kislány. A maga jövője biztos. A férjének mindig lesz munkája. Egyik marha gép szüli a másikat. Maga pedig egy félművelt gépkezelőhöz megy feleségül. Ha ezt Kolumbusz láthatta volna. Ő talált rá véletlenül Amerikára.

EMESE: Hiszen magának is van komputere.

MS: De nem használom. A gyerekei pedig nemhogy olvasni, de írni sem tudnak majd. Elég, ha a nevüket ráfirkantják a csekkre. Nem fognak tudni magyarul sem. Nem olvasnak. Sérült emberek lesznek.

EMESE: Ezt hogy érti?

MS: Minden emigráns sérült. Távol az anyanyelvtől, a hazától. Ha olvasta a verseimet, tudhatja. Nevünkről lehull az ékezet.

EMESE: Nagyon szeretem a verseit. Majd magyarul tanítom őket.

MS: Európában nem talált udvarlót, ha már Pesten nem talált? Egyáltalán ismeri maga a hazáját. Járt Erdélyben? Vagy a Felvidéken? Látta a kassai dómot?

EMESE: Kolozsváron jártunk apuékka. Féltünk a vámosoktól. Voltunk Kassán is gyerekkoromban. Apu vett Hardtmuth ceruzát meg Elefánt radírt és egy aktatáskát. A kriptába nem lehetett lemenni.

MS: Hardtmuth ceruza... Istenem! Meg Elefánt radír. Hol a gótika? A kávéház, ahol élre vasalt nadrágban jelennek meg a vendégek. És kézfogáskor egymás szemébe néznek.

EMESE: De Sándor bácsi! Ez egy másik világ. Itt készítik a legjobb telefonokat és számítógépeket. Itt vannak a legjobb filmek is. New Yorkban remek a színház.

MS: Úgy látom hiába beszélek. Európa egy magatartás, egy szellemi állapot. Úgy látom, erre nem tanították meg Budapesten.

EMESE (*elővesz egy kis fényképezőgépet*): Pár képet csinállok...

MS: Na, ezt aztán nem, ez nem engedem. Elég volt. Menjen el.

EMESE (*kifelé megy, de közben azért kattint egy-két fotót*): Bocsásson meg! Nem fogom közzétenni, magamnak csinálom. (*Kimegy.*)

KÖZJÁTÉK (MS. álma)

A színpadon szállodai szobát látunk. Halkan szól a rádió. Nyílik az ajtó, bevánszorog a bottal járó M. S. mester, Mögötte két londiner hajókoffert cipel. Káromkodnak.

1. LONDINER: Mi a túró lehet ebben a kofferben?

2. LONDINER: Kérdezzük meg.

MS: Könyvek.

1. LONDINER: És mit csinál velük?

MS: Olvasom őket. A legtöbb Krúdy és Arany János, a többi ruhanemű.

1. LONDINER: Azt hallottuk a portástól, hogy ön híres író Kanadából.

MS: Az Államokból.

2. LONDINER: Az mindegy.

MS: Én itt is olvasni akarok. Inkább azt mondják meg, hogy laknak-e itt hazalátogató magyarok? Ezeket el akarom ugyanis kerülni.

1. LONDINER: Itt Pesten sok a magyar, Főleg a villamosokon, metróban.

2. LONDINER: Lakik itt egy magyar színésznő New Yorkból, aki énekelt is filmekben. Ő kapta a legnagyobb erkélyes szobát...

1. LONDINER: Ja. Láttam a Filmmúzeumban. „Halálos ősz” lehetett a film címe, és valamilyen Katalin volt a neve.

MS: Jézus Mária! Csak nem Karády Katalin? Vele New Yorkban sem találkoztam. Pedig rendes ember volt és jó énekes.

Közben a nyitva hagyott ajtón Emese surran be és eltűnik a fürdőszobában.

1. LONDINER: Nekünk mennünk kell. Szép szobát tetszett kapni, a hídra látni. Nézze, éppen most mászik fel valaki a Turulhoz!

Odamegy az ablakhoz. MS követi.

2. LONDINER: Sajnos mennünk kell. Az ujjával mutatja, hogy borralalóra vár. Sajnos, mi keveset keresünk a szocializmusban.

MS: Én is keveset keresek a kapitalizmusban. Itt minden kiadásomat fizetik. Ezt ígérték. Mondják meg a portán, hogy ne engedjenek föl senkit.

LONDINEREK (egyszerre, családottan): A viszontlátásra, megmondjuk.

MS (Odamegy a rádióhoz és elzárja.)

Emese előjön a fürdőből.

MS: Már megint itt van. Hogy kerül ide? Egyáltalán, mit akar tőlem?

EMESE: Szüksége lesz itt egy titkárnőre, aki vigyáz magára! Nem tudja elképzelni, hogy micsoda alakok fogják megkönyékezni! Maga után jöttem, mert kíváncsi vagyok, mi van az arca mögött? Nem hiszem el, hogy olyan konok

és komor, amilyennek a fényképein látszik. Képzelem, hogy fiatalabb korában mennyire hatott a színésznőkre.

MS: Meg aztán biztosan a kedves papa is bátoríthatta a követségről.

EMESE: Aztán meg egy verset is fel akartam olvasni.

MS: Nem tudna megkímélni tőle?

EMESE: Nagyon szeretném.

MS: Na, jó. Ne kíméljen. Essünk túl rajta.

EMESE: Egy ritka nap. Ez a címe. Szerelmes a nap a holdba, a hold meg a csillagokba. A csillagok meg a delnőbe, a delnő a tekenőbe, a tekenő a vakaróba, ütött már a csillagóra.

MS: Nem is rossz. Ki írta? Elárulná nekem.

EMESE: Egy barátnőm.

MS: Nem maga az a barátnő? Van magában valami. Nem lehet tudni, hogy tehetség, vagy...

Közben Karády Katalin dala szólal meg a szomszédból. Ez lett a vesztünk... Mindketten meglepődnek.

Megszólal a telefon.

MS: Akkor vegye fel maga. Mondja azt, hogy nem vagyok itt, vagy alszom, vagy éppen fürdöm.

A fürdőbe megy.

EMESE: Ne húzza le a vécét! Lehallgatják! *(Felveszi a kagylót.)* Tessék! Itt Márai Sándor titkársága!

MINISZTÉRIUMI EMBER: Nocsak, már titkársága is van. És milyen fiatal a hangja. A kulturális minisztériumból hívom. Beszélhetnék a mesterrel?

EMESE: Milyen ügyben?

MINISZTÉRIUMI EMBER: Az orvosi kezelés, szanatórium ügyében. Meg aztán lakást keresünk neki.

EMESE: Volt lakása a Zárda utcában. Most Rommel Flórisnak hívják.

MINISZTÉRIUMI EMBER: Nem Rommel, az egy tábornok volt Afrikában, hanem Rómer... Most éppen lakik ott valaki, de megoldjuk. Amikor Furceva szovjet miniszter asszony Pestre jött és találkozni akart Herczeg Ferencel a villájában, de akkor is laktak már Herczeg villájában, de megoldottuk, az író visszahoztuk a kitelepítéséből. Repültek a villájából a prolik.

Közben MS bejön, és a kezeit szárítgatja.

MS *(átveszi a kagylót)*: Halló, itt Márai Sándor!

MINISZTÉRIUMI EMBER: Jó napot, Márai Úr! Magyaráztam a titkárnőjének, hogy megoldjuk a gyógyítását és a lakhatását. Farkas Ferenc operáját is

bemutatjuk, tudja, a Casanova-dolgot. Az MTA visszaveszi a tagjai közé, magas kitüntetéset fog kapni.

MS: Azzal jó lesz sietni.

MINISZTERIUMI EMBER: Sokan fogják keresni, Írószövetség, PEN Club. Életműsorozatot indítunk magának. Ezt csináltuk Falusi György esetében, aki Kanadából tért vissza.

MS: Talán Faludy, nem?

MINISZTERIUMI EMBER: Persze, Faludy a költő, és aki a Gulág-ról tért vissza.

MS: Nem a Gulagról, a szovjetből, hanem a magyar Gulagról, Recskról. Tudnak erről itt az emberek? Hogy itthon is volt Gulag?

MINISZTERIUMI EMBER: Búcsúznom kell, sok a hazatérő hazánkfia. Például Lugosi Béla, aki Drakulát játszotta Amerikában.

MS: De hát ő meghalt 1956-ban.

MINISZTERIUMI EMBER: Jó, lehet, akkor az a fia lesz. Híres ügyvéd. Nagydarab ember.

MS: Fejezzük be, fáradt vagyok. *(Leteszi.)*

Azonnal szól a telefon. Emese felveszi a kagylót.

EMESE: Mester, egy könyvkiadó. *(Átadja a telefont.)*

MS: Tessék.

KIADÓ: Hát, Ön az mester! Mióta várunk erre a percre. Hát nem halt meg? A rádió pedig bementa.

MS: Nem kellene mindent elhinni, amit a rádiók mondanak. Azt is mondták, hogy kimennek az oroszok, és még itt vannak.

KIADÓ: Éppen mennek. Már csomagolnak. Tavaresi, konyec. Ezért gondoltuk, hogy kiadjuk a műveit. Kiemeljük az ismeretlenségből!

MS: Engem? Világhírű vagyok.

KIADÓ: Csak nem itthon.

MS: Mi az Önök neve?

KIADÓ: Remittenda. Kötnénk Önnel szerződést is, és esetleg tiszteletdíjat is fizetünk. Egy feltételünk lenne.

MS: Mi lenne az?

KIADÓ: Nevet kellene változtatnia. Mondjuk Mátraira. De ipszilonnal és bárói címmel is rendelkezhetne. A Nyugat úgylis hanyatlík. Dekadens világ a Nyugat.

MS: De hát én Márai néven írtam a könyveimet, cikkeimet, nekem ez megfelel. Egyébként, ami a hanyatlást illeti, a hanyatlás is hanyatlík. És maguknál felépült már a szocializmus?

KIADÓ: Épülfélben van. Magának új életet kell kezdenie, kedves mester. Örüljön, hogy mi pénzt adunk Önnel. Persze nem sokat tudunk adni. Itt sincs kolbászból a kerítés, és nem mind ezüst, ami fénylík.

MS: Arany.

KIADÓ: Arany, az más. Azt már megszokták. Neve van nálunk. De eljöhet az idő, amikor csak példányokat kaphat. És olyan is lehet, hogy majd Ön fog fizetni azért, hogy megjelenjen.

MS: Azt már én nem akarom megérni.

KIADÓ: Az is lehet, hogy az emberek már nem fognak olvasni papírból készült könyveket, hanem gépekről olvasnak.

MS: Na, ebből elég. Fejezzük be. (*Leteszi a kagylót.*)

Kopognak. Bejön az egyik londiner és egy csomó könyvet hoz.

LONDINER: A Minisztérium ajándéka, a Mányoki úrnak.

MS: Márai. Mik ezek?

LONDINER: Pupák Ferenc Makulatúra-díjas költő versei, aztán Cserevelháza-damonyai Etelka néni emlékiratai. Ebbe beleolvastam, állati jó. Van benne egy rész, amelyben egy pávián számítógépen verset ír...

MS: Ebből még lehet valóság. Ha ilyen mértékben terjed ez a kór, akkor a fiatalok majd a lábukkal is tudják kezelni a gépet, a kezükkel meg közben telefonálnak. Én töltőtollal írok.

LONDINER: Hát az régen volt.

MS: Amit tollal ír az ember, azt a szívével és a jellemével írja. Kérem, tegye csak le a könyveket.

A telefon cseng, Emese felveszi.

EMESE: Sándor bácsi, meghívták estére egy Művelődési Házba. Költészeti este. A 110 éves Dömötör Alfonsz verseit olvassák fel. Nem sokat, ne ijedjen meg, csak 20-30 darabot. Közel van ide, de vigyázni kell, mert nálunk ilyenkor nem nyitnak ablakot, nem tudni miért. Magyar sajátosság...

MS: Akkor hogy jön be a prána a szobába?

EMESE: Prána? Az mi?

MS: Ez egy szanszkrit kifejezés. A levegőben lévő láthatatlan, de valóságos alkotórész. Kínaiul: csi. De a komcsi szóban nem ez van.

EMESE: Nálunk nem szoktak ablakot nyitni, olyan ez, mint az a jelenség, hogy a színházban az előadás végén mindig ütemes taps van.

MS: Erről én is tudok. Mindegy, hogy mit játszanak és hogyan, mindig ütemes taps van. Bukás nincs. Erről a jelenségről már a nemzetközi pszichiátria is tud.

EMESE: Budapesten a mikrofonok nem működnek, recsegnek. Ha működnek is az előadó nem abba beszél bele, hanem mellé beszél. Senki sem meri figyelmeztetni. De minden előadót megtapsolnak.

MS: Köszönöm, nem megyek sehová, fáradt vagyok.

LONDINER: Kedves Mándoki úr. Lenne egy kérésem. (*Könyvet vesz elő.*) Kérem, olvassa el a verseimet! Itt hagyom ajándékba!

EMESE (*az ablaknál*): Most már sokan állnak a hídon, a tűzoltók próbálják lehozni az embert... Micsoda Lipót-mező! Bolond vagyok, hogy ide jöttem... Igaz, nem jó szántamból. Apu kért meg rá...

MS: Egy erdélyi író szerint az a nő, amelyik nem bolond, az nem normális.

Szól a telefon.

EMESE (*felveszi a kagylót*): Itt Márai Sándor titkársága! ... Sándor bácsi! Az egyik pártból keresik.

MS: Melyikből?

EMESE: Valamelyik demokrata pártból...

MDF: Üdvözljük magyar földön, kedves Mester! Mi ismerjük a rádiós előadásait, olvastuk cikkeit az emigráns lapokban, járjuk az antikváriumokat a könyvei után!

MS: És találtak valamit tőlem?

MDF: Sajnos nagyon keveset. De ismerjük a Szindbád-könyvet. Abból filmet is lehetne csinálni.

MS: Na, ennek örülök. Ez az első jó hír.

MDF: Kérjük, hogy támogasson minket. Ön neves és kitűnő író. Nálunk is van több neves író és költő. Az egyik most búcsúztatja a házmestereket... Az Ön darabjait is játszani kellene. Kaland. Varázs.

MS: Az utóbbiban Tolnay Klári is játszott.

EMESE: Most jut eszembe, hogy amíg Sándor bácsi kezet mosott, Tolnay Klári kereste.

MS: És ezt csak most mondja? (*A telefonba beszél*). De hát kedves uram... Még itt vannak az oroszok. Addig semmit nem lehet tőlem játszani, vagy kinyomtatni!

MDF: Ne aggódjon. Menni fog. Egy kis türelmet kérünk... Tavariscsi, konyec! Már nyomtatják a plakátokat. Majd jelentkezünk. Isten áldja! Ön is részt vehetne a Tavasz nagytakarításban!

MS: Azt én már nem érem meg. (*Leteszi a kagylót*.) Tolnay Klári hagyott üzenetet?

EMESE: Majd újra hívja Sándor bácsit.

A telefon újra megszólal.

EMESE (*felveszi a kagylót*): Halló, tessék!

SZDSZ: Jó napot kívánunk! Én a liberális pártból beszélek. Ha megismer minket, kedves Mester, támogatni fog bennünket. Naplóiból, műveiből ismerjük az eszméit. Tudjuk, hogy milyen kritikusan ítélte meg a negyvenes évek magyar politikáját. Támogatnia kell minket, mert Ön ismert szerző külföldön, és élt az USA-ban is. Hiszen minket is szabadnak hívnak. Nekünk fontos a kultúra, a színház, a film és az irodalom. Ezen kívül van szemünk és fülünk...

MS: Nem ismerem magukat, és nincs már sok időm.

SZDSZ: Jól használja ki az időt, Sanyi bácsi. Amerikából Gyuri bácsi is minket támogat. Kérjük, vegyen fel egy németes hangzású nevet, mondjuk a Grosschmied-et. Fontos a szászok, burkusok támogatása. Aztán jöhetnek az angolszászok!

MS (*leteszi a kagylót*): Szamarak.

A telefon megint cseng.

EMESE: Valamilyen gazdák keresik.

MS: Remélem nem bacilusgazdák. Már csak ez hiányozna...

EMESE: Nem, inkább nagygazdák.

MS (*átveszi a kagylót*): Halló!

KISGAZDA: Mi a parasztságot képviseljük, a gazdákat. Illetve azokat, akiket a kommunisták nem vertek agyon, nem üldöztek el a lakótelepekre. Most visszaadjuk a földeket.

MS: Itt valami tévedés lesz gazduram. Az én családom polgárokból állt. Egy könyvet is írtam: *Egy polgár vallomásai* címmel.

KISGAZDA: Sok vallomást olvastunk. Ezeket az ÁVÓ veréssel csikarta ki az Andrassy út 60-ban. Önnek is voltak birtokai gróf úr, kedves Albert gróf úr.

MS: Mondtam, hogy tévedésben van. Összetéveszt Wass Alberttel. Ő Floridiában él. Amerikába menekült.

KISGAZDA: Bocsánat, Málnai úr. Tévedett a titkárnóm. Keveset olvas szegény. De azért támogathatna bennünket. Önben is a magyar föld fia, nem?

MS: Na, elég volt a politikából. (*Leteszi a telefont.*)

EMESE: Még hátra vannak az egyházak. Apu valami olyasmit mondott, hogy fontos a buddhista, zen buddhista és taoista egyház támogatása. A portán láttam egy jógit is, amint a fején állt.

MS: Szóval, a kedves papa keze van a dologban...

EMESE: De hát mit képzelt, Sanyi bácsi!? A maga két szép szeméért volt ez az egész? Hát ki fizette a repülőutat? És ez a szálloda sem két fillér. Apuék szeretnének magára hivatkozni.

Kopognak. Bejön az egyik londiner.

LONDINER: A Karády művésznő kérdezteti, hogy mikor fáradna át hozzá a kedves Sanyi író úr?

MS: Sanyi? Az eszem megáll. Attól félek, hogy semmikor.

LONDINER: Szomorúak lesznek. A Zilahy Lajos úr is éppen ott van nála.

EMESE: Ő írta a *Halálos tavaszt*, ugye?

MS: Igen.

A telefon ismét cseng. Emese felveszi, hallgatja.

EMESE: Jött volna egy tévés stáb Sándor bácsihoz, hogy tudósítást készítsen hazánk híres fiáról, aki Budapestre érkezett. De hát nekik most a Szabadság hídhöz kellett menniük, mert lehozták azt az embert, aki a Turulhoz felmászott.

MS: Miért akarta magától eldobni az életét?

LONDINER: Nem akarják kiadni a verseit.

MS: Örülök, hogy nem jönnek. Nincs kedvem az egészhez. És már nem is fognak itt találni. Nekem San Diegóban lesz dolgom. Kérem, Emese, menjen le a portára, hogy szerezzenek nekem repülőjegyet.

EMESE: Én, oda is követem magát. Egészen megkedveltem, a korkülönbség dacára is. *(Kimegy.)*

Kopognak. Bejön egy kék köpenyes szerelő.

SZERELŐ: Bocsánat, Méray úr.

MS: Márai.

SZERELŐ: Jó, jó, mindegy. Elromlott a telefon meg a klozet.

MS: Szóval elromlott a lehallgató.

SZERELŐ: Igen, hogy a kutya éljen vele nemi életet. Nem hallanak semmit.

MS: Választékosan fejezi ki magát.

SZERELŐ: Hát, elvégeztem a történelem-magyar szakot vidéken. Aztán a műszakit.

MS: A rádiót is nézze meg, mindig ugyanaz szól belőle: Ez lett a vesztünk, mind a kettőnk veszte. Nadányi Zoltán írta.

SZERELŐ: Maga jól tud magyarul. Nekem azt mondják, hogy egy külföldi szivarról lesz szó. Nálunk mindig baj van az árammal. A mikrofonok recsegnek. Ha a kivégzés nálunk villamos székben történne, gyakran gyertyával csinálnák – amikor rövidzárlat van. *(Babrálni kezd a telefontal.)*

Emese jön be.

EMESE: A jegye rendben lesz, a reptérre elvisszük. Vár lent egy taxis, azt mondja, siessünk, lehet, hogy blokádnak lesz.

MS: Mondják, lehet itt pisztolyt szerezni?

SZERELŐ: Igen, ha forradalom van.

EMESE: Vagy ellenforradalom – ahogy apuék mondják.

Két londiner bejön, viszik kifelé a koffert.

SZERELŐ: Most már működik!

MS *(visszaszól az ajtóból)*: Ne búsuljatok elvtársak! Majd lesz új lakótok. Az irodalom hallhatatlan és halhatatlan. *(Kimegy.)*

A Közjátéknak itt vége szakad. A darab az USA-ban folytatódik.

MS lassan leveszi a házikabátját. Tablettákat vesz be. Le akar feküdni. Telefoncsengés.

MS (*lassú mozdulatokkal felveszi*): Márai speaking. ... Who is calling?
... Kicsoda? Ezt nem hiszem el.

HANG: Halló, Márai úr? ... Itt Márai Sándor beszél.

MS: Nem értem. Márai? Ki maga? Valami régi rokon? Nem volt még egy ilyen név a családukban.

HANG: Mondtam, Márai Sándor vagyok. Már régen fel akartam hívni magát.
Ugye, az idős Márai úrral beszélek?

MS: Igen, azzal.

HANG: Akkor jó.

MS: Dehogyan jó. Mi a jó magának abban, hogy éjnek évadján zavar?

HANG: Hol vagy most pontosan? És mikor? Milyen évben járunk?

MS: Miért tegez engem?

HANG: Én a te fiatalkori éned vagyok.

MS: Mi az? Karinthy játszunk?

HANG: Nem. Én tényleg a fiatalkori éned vagyok.

MS: És akkor mit kezdjek ezzel? Egyáltalán, miért zavar engem?!

Közben kiveszi a revolvert az asztalfiókból. Nézi, forgatja, játszik vele.

HANG: Kíváncsi vagyok, mi lesz belőlem, és hol leszek majd?

MS: USA, California.

HANG: Micsoda? Falikornyika?

MS: Mi az, fiam, ilyen művelt vagy? Ez meg Gárdonyi, ha jól emlékszem.

HANG: Igen, az.

MS: San Diegóban vagyok, 1989 februárjában. A napot nem tudom. Egyik olyan, mint a másik.

HANG: Tehát Amerikában vagy?

MS (*leteszi a fegyvert*): Ott. És te? Neked hogyan telnek a napjaid? Egyáltalán, mivel foglalkozol?

HANG Hát kérlek. Ha éppen kíváncsi vagy. Budán vagyok. Neked elmondhatom, hogy lassan fölkelek. Az első kávé után írok a dolgozósobámban. Aztán elmegyek teniszezni. Kimegyek a Szigetre. Mindjárt hozzák a garázsból a kocsit. Utána úszom egyet a Lukácsban. Ebéd egy jó étteremben. Otthon alszom egyet. Utána megint néhány óra munka.

MS: Magamra ismerek.

HANG: Na, látod.

MS: Mit írsz éppen?

HANG Mindegy. Megjelenik és máris siker lesz. Egy regényt, meg drámát éppen. A könyvhéten majd dedikálom. Jönnek a hírességek a sátorhoz. Bele-fárad a kezem.

MS: A siker mindig félreértés.

HANG: Népszerű vagyok. Híres vagyok. Valaki vagyok.

MS: A siker mindig félreértés. Nagy félreértés. ... Ki vagy tulajdonképpen?

HANG: Magyar író vagyok.

MS: De milyen ember?

HANG: Korrekt. Megbízható.

MS: Az kevés.

HANG: Hogyhogy kevés?

MS: Magyaroknak lenni és ugyanakkor embernek maradni nagy feladat. Hát még írónak?!

HANG (*nem vesz tudomást arról, amit MS mondott, folytatja*): Aztán este vendég-ségbe megyünk. Talán Kosztolányiékhöz. Vagy megnézzük az éppen futó darabomat. Esetleg hozzánk jönnek vendégek. Fecsegés, koccintás, egy kis politika. Csak meg ne ártson.

MS: Mindig te beszélsz. Nem figyelsz másokra.

HANG: Ez nem igaz.

MS: Nincs benned részvét. Mit teszel másokért? Modoros vagy. Te szólalsz meg minden figurádból.

HANG: Ez nem igaz. Sok cikket írtam a szegényekről. A műveimmel nevelek.

Érdekel a haza sorsa. A polgárság sorsa. Úgy igyekszem élni, mint egy polgár.

MS: Te inkább a polgár karikatúrája vagy. Mint a pestiek mind. Te kassai vagy Pesten is. Ha találkozónék veled, átmennék a másik oldalra.

HANG: Te meg irigy vagy. Mert sikereim vannak. Különben budai vagyok. Te is tudod, hogy Budán élni világnézet. Hatok az emberekre. A szellem embere vagyok. Brahman.

MS: Jól menő íróság? Gutgehende Schriftstellerei... Szeretsz valakit? Egy ember-társadat? A feleséged hogyan tűri a kis nőket az életedben?

HANG: Na, álljunk csak meg! Lola? Ez magánügy.

MS: A színésznők?

HANG: Hát Istenem, voltak, vannak.

MS: Érezted valaha Isten jelenlétét?

HANG: Az ilyen élményekhez ráhangolódás kell. Valamilyen helyzet. Egy sokk. Forradalom. Földrengés. Megvilágosodás.

MS: Mi lenne az a néhány szó, amit magaddal vinnél a halálon túlra.

HANG: A misztikus dolgokhoz nincs érzékem.

MS: Hit?

HANG: Dogmákban nem hiszek.

MS: Szeretet?

HANG: Szekták nem érdekelnek.

MS: Irgalom?

HANG: Sajnálom rájuk az időt.

MS: És Isten? Szólítottad őt valaha?

A vonal itt megszakad. MS hallózik, aztán leteszi.

MS: Mi volt ez? Egyáltalán, ki volt ez? Mintha én lettem volna? Lehetséges? Semmit se tudok, semmit sem tudunk. Egy hang a múltból. De teljesen olyan volt... Hagyjuk. Nem érdekes. Már nem.

Felveszi a revolvert, megint nézi, forgatja, majd leteszi. Lassú léptekkel kimegy a fürdőszobába. Kinti zajok.

Újra megszólal a telefon. MS öregesen kisiet.

MS: Már megint. Újra ő? *(Felveszi.)* Halló, te vagy?

MÁRIA: Igen, én.

MS: Kicsoda? Az nem lehet. Megint játszik velem az ég.

MÁRIA: Nem Sándor, nem játszik. Az vagyok, akinek hiszel. Mária, a te Máriád, aki voltam.

MS: De te meghaltál. Éppen hat évvel ezelőtt haltál meg. El vagy temetve Buda-keszin.

MÁRIA: Nem, Sándor. Messze vagyok tőled, de vagyok.

MS: Jó, elhiszem. Ma már ért egy hasonló meglepetés.

MÁRIA: Drága Sándor, olyan messze vagy. Hiányzik a belőled áradó titokzatos sugárzás, hiányoznak a leveleid, a hangod, annyi mindenről kellene beszél-nünk. Például hiszel-e már Istenben?

MS: Isten, nem tudom. Most sem tudom. Kedves Mária, a kisugárzásom és a ha-tásom a múlté, búcsúzom az élettől.

MÁRIA: Emlékszel a szigeti sétákra és a szobáinkra a Grand Hotelben?

MS: El akarom felejteni.

MÁRIA: Éjszaka átlopódtál hozzám.

MS: Régen volt.

MÁRIA: Azt hittem, hogy örökre szól.

MS: Ugyan, mi tart örökké? Semmi sem.

MÁRIA: Van, amit nem lehet elfelejteni.

MS: Már nagyon öreg vagyok, elegendő volt mindenből.

MÁRIA: Hiányzik az érintésed, a szellemed.

MS *(hangot vált)*: Nekem a hangod hiányzik, az a csodálatos sejtelmes hang, pedig már hat éve itt hagytál minket. Olvastam a búcsúztatókat.

MÁRIA: Miket írtak össze? Hagyjuk ezt. Nekem is hiányzol, nemcsak te, hanem a színház, a közönség szeretete. Alexandra hercegnő. *(Idéz egy darabból.)* „Csodálatos dolog történt velem. Éreztem valamit valaki iránt, aki nem én vagyok. Ez azt jelenti, hogy a szívem még él, legalábbis egy darabja, hogy nem az egész halott. Hogy egy darabja még él...”

MS: Ezt nem ismerem.

MÁRIA: Egy amerikai író írta, nagy sikerem volt benne. Szinte magamat ját-szottam, egy színésznőt, aki ...

MS *(félbeszakítja)*: Nem ismerem. Késő van, Mária. Nagyon késő.

MÁRIA: A dalaimat csak ismered? (*Dúdol.*) Emlékszel? ... (*Énekelve.*) Ez az utolsó pohár.

MS (*elutasítóan*): Nem, nem ismerem.

MÁRIA: Kedves Sándor, a fény, amely mindig bennem volt, egyre erősödik. Ebben látlak, magas, elegáns alakod, jól szabott öltönyben, könyvek között, mindig csak könyvek között. Ebben a fényességben találkozunk. Isten veled.

MS (*hallóznai kezd, de a telefon néma*): Ez is megszakadt. Mindennek vége szakad. (*Hosszan és lassan kutat az íróasztalában. Végre elővesz egy kazettát, bedugja a lejátsszóba, felhangzik Mezei Mária hangja. Ugyanaz a dal a Bűnös vagyok című filmből. Hallgatja egy ideig, aztán lezárja. Valahonnét harangzúgás hallatszik.*)

MS: A kassai templomok téli reggeleken ... A Rozália kápolna harangja, jó reggelt, jó reggelt, a ferences templom harangja: mi újság, mi újság? Valahonnét egy templom harangja: gyerek született, gyerek született. A dóm harangja: Ki az apja, ki az apja? (*Zsibongás hallatszik.*) Kávéházi morajlás, halk zene. ... (*Valóban valami csendes muzsika.*) Találkozás Lolával a cukrászdában ... Lola beteg Párizsban ... Búcsú Itáliától ... a nemes szívű kedves olaszoktól. (*Tapsok.*) A Kaland előadása után ... háromszázszor ... Mi marad belőlem? ... A naplók? ... A polgár vallomásai? ... Lola fájó ürességet hagyott maga után. A hamvaink majd összekeverednek az óceánban ... Krúdy írásainak zenéje ... Életem és mindenem, te magyar nyelv ... a levert forradalom után, Michelangelo Piétája előtt ... Imádkoztam ... A Pieta női arca olyan volt, mint akkor Magyarországé. Akkor Istennel beszéltem ... Az egész olyan volt, mint amit kegyelemnek neveznek. Akkor azt mondtam, Istenem, segíts rajtuk ... Az idő ablaka a végtelenbe nyílik ... Csak az értelem és a szeretet segít ... Csak a szeretet ...

Hirtelen sötét, majd egy gongütés, amely úgy hangzik, mintha egy fegyvert elsütöttek volna.

BEMONDÓ HANGJA: Itt a Szabad Európa Rádió, a 25, 31, 41, 49 méteres rövidhullámhosszon. Híreket mondunk. Legfrissebb hírügynökségi jelentések szerint, tegnap, közép-európai idő szerint délután 4 órakor a Kalifornia állambeli San Diegóban elhunyt Márai Sándor magyar író, régi munkatársunk, a 20. századi egyetemes prózaírás nagy alakja. Búcsúztatására utolsó lakhelyén, az Egyesült Államokban kerül sor.

Gongütés.